

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-109>

**TRENDS IN EUROPEAN INTEGRATION
IN THE 21ST CENTURY (USING THE EXAMPLE OF THE STATES
OF THE BALKAN REGION)**

**ТЕНДЕНЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ
(НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВ БАЛКАНСЬКОГО РЕГІОНУ)**

Porovych T. P.

*Candidate of Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Theory and History of State and Law
Uzhhorod National University
Uzhhorod, Ukraine*

Попович Т. П.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Ужгородський національний
університет
м. Ужгород, Україна*

Baryska Ya. O.

*Candidate of Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Theory and History of State and Law
Uzhhorod National University
Uzhhorod, Ukraine*

Бариська Я. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Ужгородський національний
університет
м. Ужгород, Україна*

Topolnytska M. I.

*Candidate of Law,
Senior Police Lieutenant Inspector
of the Educational
Security Service at the Department
of the Patrol Police in the
Transcarpathian region.
Uzhhorod, Ukraine*

Топольницька М. І.

*кандидат юридичних наук,
інспектор СОБ УПП в
Закарпатській області
м. Ужгород, Україна*

Перш за все розпочнемо з того, що Європейський Союз (наділі – ЄС) активно підтримував і продовжує підтримувати європейську перспективу країн Балканського регіону. Разом з тим, на цьому шляху інтеграції та адаптації до міжнародних стандартів існують певні проблеми, зокрема, належне функціонування демократичних інститутів та цінностей, потреба трансформації правового мислення в умовах глобалізації, гармонізація законодавства тощо. Так, розширення Європейського Союзу на Західні Балкани є політичним,

геостратегічним та інституційним викликом. Ключові моменти в цьому процесі пов'язані з виконанням відповідних умов і стандартів, встановлених Європейським Союзом [1, с. 4]. Таким чином, однією з головних тенденцій розвитку держав Балканського регіону став процес європейської інтеграції. У той час як Хорватії вже вдалося набути членства в ЄС, інші досліджувані держави Балкан (Сербія, Боснія та Герцеговина, Північна Македонія) активно працюють над наближенням до вступу в Європейський Союз.

Відтак, у процесі гармонізації законодавства варто враховувати національні правові рішення, специфіку регіону, а також актуальні європейські тенденції. Більше того, зникнення різноманіття без належного природного розвитку тих чи інших правових рішень фактично призводить до втрати правової традиції [2, с. 463]. Незважаючи на це, європейська інтеграція сприяє удосконаленню та оптимізації законодавства, зокрема в таких сферах, як: утвердження цінностей правової держави, боротьби з корупцією, захисту прав людини та забезпеченні справедливості [1, с. 4]. Отже, розглянемо дещо детальніше процеси європейської інтеграції на прикладі окремих країн Балканського регіону, зокрема Хорватії, Сербії, Боснії та Герцеговини та Північної Македонії:

1. Хорватія. З моменту набуття членства в ЄС (у 2013 році) Хорватія зіткнулася з низкою конкретних рекомендацій щодо впровадження реформ у рамках Європейського семестру, який розпочався у 2014 році. Однак у період з 2014 по 2018 роки лише 51% рекомендованих реформ досягли певного прогресу (при цьому лише 7% рекомендацій були повністю виконані), а 49% сфер реформ мали обмежений прогрес (30%) або не мали жодного прогресу (19%) [3, с. 38]. Відтак, зі збільшенням відкритості та інтеграції у глобальні процеси зростає і тиск щодо впровадження реформ [4]. Серед очевидних зрушень варто відзначити реформування сімейного законодавства з метою гармонізації хорватського законодавства з європейськими та міжнародними стандартами у цій сфері. Наслідуючи приклад європейських та міжнародних стандартів, новий сімейний устрій Хорватії переосмислює інститут медіації шляхом введення інституту обов'язкового консультування та сімейної медіації як основи системи альтернативного вирішення сімейних спорів у хорватському праві [5, с. 341]. Наприклад, у Законі «Про сім'ю» від 2014 року ініціатор, окреслюючи інститути мирного врегулювання сімейних спорів, зовсім по-іншому, ніж передбачало наявне регулювання, намагався усунути наявні недоліки і

наблизити їх до моделей, включення яких у національне законодавство було рекомендовано на рівні ЄС [6].

Крім цього, у Хорватії сформувалася доктрина неовеберіанської держави під час реалізації реформ. Зазначена доктрина складається з гібридної моделі класичних і сучасних цінностей, які орієнтовані на сильну роль держави, верховенство права та утвердження демократичних інститутів, з одного боку, та ефективність, орієнтацію на громадян та професіоналізм чиновників – з іншого боку [7, с. 5]. Також Хорватія активно бере участь у міжнародних заходах на двосторонньому та багатосторонньому рівнях, адаптувавши своє законодавство до міжнародних стандартів та приєднавшись до ключових конвенцій ООН про боротьбу з тероризмом [8, с. 27].

2. Боснія та Герцеговина (далі – БіГ). БіГ, зі складною конституційною системою та політичною нестабільністю, у перехідному процесі стикається з повільним впровадженням реформи державного управління. Питання ефективності та результативності є особливо важливим для управління процесами в органах місцевого самоврядування, які зіштовхуються з нестачею спеціалізованих кадрових ресурсів [9, с. 23]. Відтак, реформа державного управління є однією з ключових передумов вступу БіГ до Європейського Союзу.

Крім цього, якщо проаналізувати зміст Європейської хартії місцевого самоврядування [10] та сучасний стан місцевого самоврядування у БіГ, то слід зауважити, що процес гармонізації з цим європейським документом у цілому є задовільним, але, разом з тим, його норми ще не повністю імplementовані. Для усунення цього Боснія та Герцеговина має виконати всі рекомендації Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи щодо стану місцевого самоврядування та імplementації Європейської хартії місцевого самоврядування [11, с. 657]. Варто також зазначити, що наявні відповідні інституційні виклики, які включають покращення ефективності та прозорості державного управління у БіГ, а також зміцнення спроможностей для впровадження та моніторингу реформ. Ці аспекти, безперечно, пов'язані між собою та створюють потребу в подальшій інтеграції європейських стандартів у вітчизняні інституції Боснії та Герцеговини [1, с. 5].

3. Сербія. Загалом, удосконалення законодавчої бази в цій державі в сучасний період характеризується наближенням до права Європейського Союзу, яке є «сумішшю ... двох великих правових систем... – європейсько-континентального та англосаксонського права». Також спостерігається підвищений інтерес громадян до інформації, її

доступу та прозорості при одночасних вимогах щодо захисту персональних даних, рівності та захисту від різних форм дискримінації. [12, с. 283]. Крім цього, одним із яскравих прикладів інтеграції є реформи судової системи Сербії, спрямовані на покращення незалежності суддів та запобігання політичному втручанню у здійснення правосуддя.

У той же час, незважаючи на прояви європейської інтеграції Сербії, зафіксовано значне падіння показника демократії за період з 2013 по 2023 роки (з 54 до 43 пунктів), на відміну від Хорватії, у якої цей показник зріс. Ця прогресія демократичних оцінок є важливою, оскільки вона, по суті, підтверджує тезу про бюрократично-авторитарні системи, які фіксують значне економічне зростання, але водночас стають менш демократичними [13, с. 80]. Таким чином, наявне зниження демократичних показників у Сербії свідчить про певні тенденції до авторитаризму, на відміну знову ж таки від Хорватії, яка демонструє успішність у функціонуванні та удосконаленні демократичних цінностей та інститутів.

4. Македонія. Як зауважує македонський дослідник Zoran Risteski, основним для європейської інтеграції Македонії є будівництво стабільних інституцій, адже переговори з ЄС вимагають узгодження з його правовими та регуляторними стандартами, утвердження демократичних цінностей та принципів. Це зобов'язання не лише зміцнює внутрішні демократичні інституції, але й сприяє розвитку культури прозорості та підзвітності [1, с. 7].

З іншого боку, Македонія досягла значного прогресу в реформуванні державних послуг і децентралізації місцевого самоврядування у рамках докладених нею зусиль щодо приєднання до ЄС [14]. Ці реформи мають значний вплив на покращення життя громадян, у першу чергу сприяючи ефективнішому управлінні на місцевому рівні. Рухаючись у такому напрямку, Македонія зможе зміцнити свої позиції на міжнародній арені та успішно і ефективно впроваджувати демократичні цінності у державно-правову дійсність. Окрім того, Македонія продовжує втілювати принципи Охридської рамкової угоди [15], яка є невід'ємною частиною процесу її інтеграції в ЄС.

Варто зауважити також те, що держави Балканського регіону, використовуючи свій потенціал, прагнуть наблизитися до стандартів та тенденцій Європейського Союзу і в галузі охорони навколишнього середовища. Разом з тим, незважаючи на очевидну тенденцію збільшення частки відновлюваних джерел енергії, причину незавершеності у виконанні поставлених цілей деякими країнами

Західних Балкан (Сербія, Північна Македонія, Косово) слід шукати у відсутності технологій для створення необхідної інфраструктури при експлуатації цих джерел енергії [16, с. 477].

Отже, європейська інтеграція країн Балканського регіону є складним процесом, що потребує суттєвих реформ у політичній, правовій, економічній та інших сферах. Хорватія, Боснія і Герцеговина, Сербія, та Македонія активно працюють над процесом гармонізації законодавства з нормами ЄС, однак зіштовхуються з певними викликами, зокрема: політична нестабільність, корупція та необхідність у цілому зміцнення демократичних інституцій. Водночас, хоча прогрес у впровадженні реформ є нерівномірним, процес європейської інтеграції сприяє стабілізації регіону, зміцненню верховенства права та розвитку правової культури.

Таким чином, можемо резюмувати, що у процесі європейської інтеграції XXI ст. у державах Балканського регіону важливими та необхідними залишаються такі тенденції: участь та підтримка міжнародної співпраці, гармонізація законодавства, утвердження верховенства права, демократичних цінностей, гарантування та захист основних прав і свобод, економічний розвиток тощо. Разом з тим, безперечно, їм доведеться реагувати на виклики та загрози, пов'язані з адаптацією правових систем і структур відповідно і в напрямку уніфікації із загальноновизнаними європейськими стандартами.

Література:

1. Risteski, Zoran *Политиката на проширување на Европската унија во однос на државите од Западен Балкан: политички, геостратегиски и институционални предизвици*. Faculty of Law – Kicevo, University “St. Kliment Ohridski” – Bitola Center for Scientific Research at the Faculty of Law – Kicevo, Bitola. 2024 URL: https://eprints.uklo.edu.mk/id/eprint/9735/1/Докторскипроект-м-рЗоранРис_тески.pdf (дата звернення: 02.02.2025)

2. Winkler Sandra. *Imovinski odnosi u obitelji: nacionalna pravna rješenja i europski trendovi. Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*. 2019. Vol. X, 1/2019. Str. 447-467. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/325394> (дата звернення: 03.02.2025)

3. Valentina Vučković, Martina Basarac Sertić i Ružica Šimić Banović. *Zašto izostaju reforme u Hrvatskoj? Hrvatska u raljama klijentelizma: politike, postupci i posljedice trgovanja institucionalnom moći*. Str. 31-59. URL: <file:///C:/Users/Користувач/Downloads/ssrn-3528519.pdf> (дата звернення: 03.02.2025)

4. Agnello L., Castro V., Jalles J. T. i Sousa, R. M. What Determines the Likelihood of Structural Reforms?. *European Journal of Political Economy*. 2014 URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0176268014001001> (дата звернення: 03.02.2025)
5. Poretti Paula. Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku. Od mirenja do medijacije u obiteljskim sporovima. – usklađivanje hrvatskog obiteljskog zakonodavstva o mirnom rješavanju obiteljskih sporova s pravom EU-a. Poretti. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*. 2015. V. 36, br. 1. Str. 341-380. URL: <https://hrcak.srce.hr/141252> (дата звернення: 03.02.2025).
6. Obiteljski zakon, Zakon, NN 75/2014-1404. Zagreb, 11. lipnja 2014. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_75_1404.html (дата звернення: 03.02.2025).
7. Učinci odabranih upravnih doktrina na hrvatsku javnu upravu Ivančić, Lucija Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni. 2022. 66 str. URL: https://www.bing.com/searchq=ucinci_odabranih_upravnih_doktrina_na_hrvatsku_javnu_upravuivanciclucija_002.pdf (дата звернення: 03.02.2025)
8. Bašić Šimunić Emina. Analiza pravne regulative za zaštitu ljudskih prava u kontekstu borbe protiv terorizma. Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: EFFECTUS university Završni rad 2024. 46 str. URL: file:///C:/Users/Користувач/Downloads/zr_emina_basic_simunic.pdf (дата звернення: 03.02.2025).
9. Šašić Đevad. Tanović Merima. Analiza efikasnosti i efektivnosti u upravljanju jedinicama lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini. URL: [file:///C:/Users/Користувач/Downloads/112-Article Text-334-1-10-20210521.pdf](file:///C:/Users/Користувач/Downloads/112-Article_Text-334-1-10-20210521.pdf) (дата звернення: 04.02.2025)
10. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (дата звернення: 04.02.2025)
11. Koprić Ivan. Europeizacija hrvats lokalne samoupra. Dva desetljeća primjene standarda Europske povelje o lokalnoj samoupravi. Zagreb, 2018. 659 str. URL: https://iju.hr/Dokumenti/pub_36.pdf (дата звернення: 04.02.2025).
12. Davinić M. Dvostepeno upravno sudstvo u Kraljevini Jugoslaviji – normativni okvir i praksa, *Pravni život*, 2017. № 10. Str. 283–298 URL: <https://plus.cobiss.net/cobiss/sr/sr/bib/517617340> (дата звернення: 04.02.2025)
13. Стојановић Андреј. Анализа посредних економских и културних фактора европске интеграције Србије: Србија – европска земља, Србија на путу ка ЕУ. *Зборник студентских радова о Европској унији*. Str. 71-83. URL: <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/120960873/>

Анализа посредних економских и културних фактора европске интеграције Србије (дата звернення: 10.02.2025).

14. European Commission. Key findings of the 2019 report on North Macedonia. Brussels, Belgium. 2019 URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/country_19_2777/COUNTRY_19_2777_EN.pdf (дата звернення: 10.02.2025).

15. Рамковен договор Заклучен во Охрид, Македонија Потпишан во Скопје, Македонија на 13 август 2001. URL: https://mls.gov.mk/images/laws/Ramkoven_dogovor.pdf (дата звернення: 13.02.2025).

16. Arsić LJ., Vučinić I. Obnovljivi izvori energije: potencijali i trendovi. *Naučno-stručno društvo za zaštitu životne sredine Srbije – Ecologica*. Matični broj – 17057057. 2022. Vol. 29. No 108. Godina XXIX. Broj 108. Beograd. Str. 477-485.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-110>

**TO THE QUESTION OF THE ROLE PLAYED BY CITIES
IN THE FUNCTIONING OF SOCIETY
(IN HISTORICAL RETROSPECT)**

**ДО ПИТАННЯ РОЛІ, ЩО ВІДІГРАЮТЬ МІСТА
В ФУНКЦІОНУВАННІ СУСПІЛЬСТВА
(В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ)**

Pravdyuk V. M.

*PhD of Law,
Doctoral Student
Sumy State University
Sumy, Ukraine*

Правдюк В. М.

*кандидат юридичних наук,
докторант
Сумський державний університет
м. Суми, Україна*

Виникнення міст, їх розвиток є нерозривно пов'язаними з самим розвитком людства, з історією людської цивілізації. Розуміння причин та історичних особливостей розвитку міст дозволяє зрозуміти закони розвитку суспільства а отже змінювати

В даний час в Україні відсутні комплексні теоретичні роботи, в яких б містився аналіз розвитку міста в історичній ретроспективі як тобто певної території, де організовано і компактно проживають люди.